

Культура і Побут

№ 23

Субота 9-го червня 1928 р.

№ 23

Зміст: С. Ялі. У нас і в Греції. — Межигірський мистецько-керамічний технікум. Чи є криза в нашій кінематографії? Рішлюція одеської філії Корелі. — Резолюція пленуму Кореліста. — Леонід Скрипник. Кіно-паніма. — Дм. Ксариш. Греції ясинов. Вірші. Герштейн Меїрка. Годинник. — М. Хмарка. В рэзень. — А. Панів. 7 днів у Віпорусі. — Б. Сім. Культурбота на повітрі. — Д. Вар. Херсонський археологічний музей. Нотографія. Шахи й шашки. Мистецька хроніка.

У нас і в Греції

(До проблеми грецької мови)

Останніми часами грецька фашистська буржуазна преса повела проти радянського Союзу кампанію цькування, взявши тут за один із об'єктів антирадянської кампанії реформу грецької мови, запроваджену в культурній роботі серед греків СРСР, в тім числі і греків України.

Фашистський орган Греції «Естіа» (№ 11984 від 14 грудня 1927 р.) пише:

«Більшовики удалися до інших метод... Методи ці є в корінному й систематичному перекручуванні грецької мови, як чинника, що об'єднує греків в Росії, як символу і знаряддя грецької думки, грецьких ідеалів і грецьких початків».

Але очевидна річ, звичайно, що основна причина ворожих до СРСР настроїв консервативних кол Греції не в самій реформі мови, а далеко глибше. Отже на дурно, орган компартії Греції «Різопаїстис» в № 419 від 19 жовтня 1927 р. говорить про грецького посла в Москві, що «Панур'яс хоче ні більше, ні менше, як обробляти маси в грецькому шовінізмі, щоб направити їх проти радянської влади. Це за директивами і працює згідно з останніми директивами Чемберлена».

Чому реформа грецької мови у нас викликала великий галас в Греції? Мовна проблема в самій Греції — це яблуко горючої попитної боротьби.

Фашистський грецький уряд завзято переслідує всіх, хто бореться за скасування старої історичної ортографії і мови катаревуса (штучно створеної і очищеної від народніх слів мови, що нею в Греції ніхто не розмовляє, а лише пишуть газети, книжки та урядові закони).

Це — та мова, що її народні маси не розуміють та що нею грецька буржуазія тримає широкі трудящі маси в путах нецтва й експлуатації.

Нині в Греції набрав ширших розмірів рух проти заржавілої ортографії (що більше як 2.000 років не зазнала ніяких реформ), за створення фонетичної ортографії і деметичної (загально-народної) мови. Це та мова, що найбільше наближається до мови трудящих, мова, що тільки й може об'єднати роз'єднані по різних грецьких країнах народні говірки. Цей рух захопив не тільки глибоко зацікавлені широкі маси робітників і селян, а й радикальну грецьку інтелігенцію.

Боротьба набрала гострого класового й політичного характеру. І питання про мову залишається досі не розв'язаним.

Виявилось, що лише в радянській країні грецьке населення СРСР, маючи цілковиту національну свободу, не лише без боротьби, а й за підтримкою радянського уряду, могло

запровадити у себе деметичну мову, ту мову, що її робітничо-селянські маси Греції революційною боротьбою намагаються вирвати з рук по азійському відсталій грецькій буржуазії.

Наша реформа, природно річ, потрапила на глибоке співчуття не лише широких народніх мас, а й радикальної інтелігенції Греції.

Та сама згадана вже буржуазна газета «Естіа» пише:

Радянська влада заборонила всі старі педагогічні видання, надрукувала одну обурливу абетку і взагалі створила таку грецьку мову, що на неї не можуть погодитися навіть наші фанатики, і запровадила цю мову примусово в школах, призначених для грецьких меншостей».

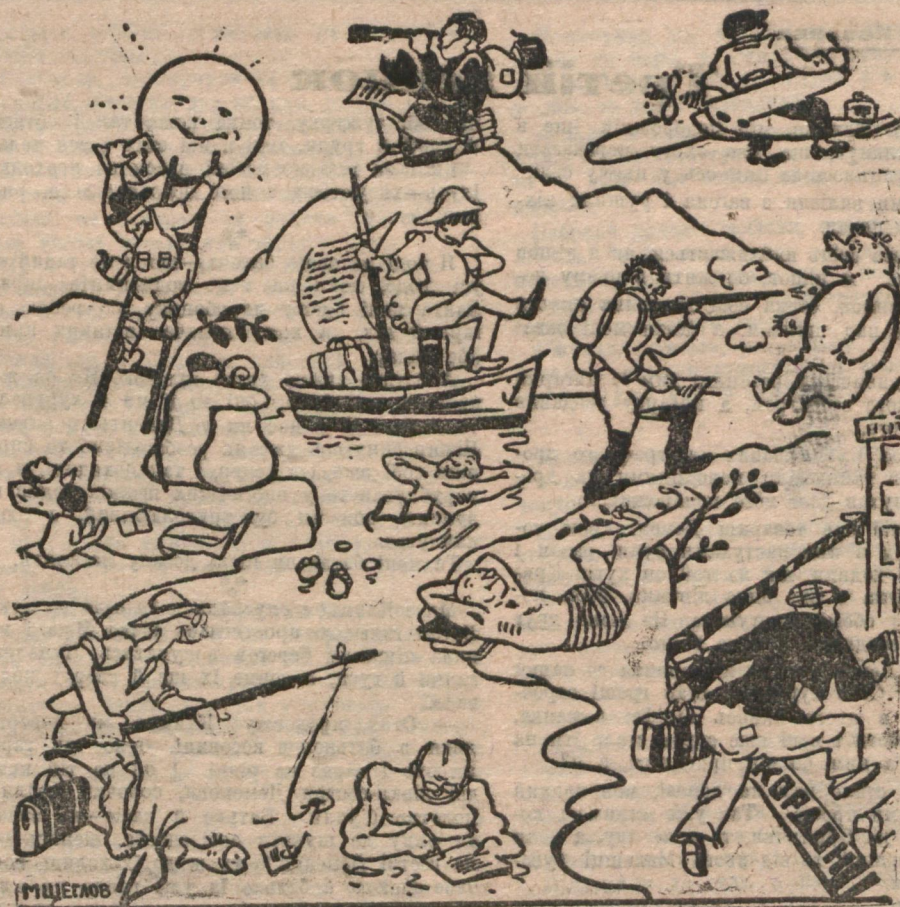
По-перше, ніяких старих педагогічних видань грецькою мовою (як про це докладніше буде сказано далі) радянський уряд не міг заборонити з тієї причини, що їх цілком не

Герштейн Меїрка

Годинник

З вагону,
На перон
Кличе травень:
— «Стій!»
Травень піною бурюче:
— «Прощайте! «В бій!»
Сиронний цокіт,
Це — годинник.
Стрілка дня:
— «Тік-так...»
З нами сонце в атаку,
Сонячний маяк.
Днями, днями віхорцями
Стрілка снаже «День!»
Кучерями в'ються рани,
А вінки з пісень.
Кине гордо у загоні
Ротний — «Кроком руш!» —
Всі замерли... У разгоні
Чути запах душ...
Став годинник у пригоді
Сійся, сійся рій!
В музикальному анорді
Сонце з нами в бій!
З вагону, на перон
Кличе травень:
— «Стій!»
Паровик бурюче піною:
— «У останній бій!».

С. Дашковці.

Лісменники відпотивають

було: царський уряд, зокрема на Україні, приклав зусиль, щоб знищити їх геть до останньої літери.

По-друге, питаємо, чому саме ця абетка «обурлива». Чи не тому, що з азбуки викинуто понад двадцять знаків лише однієї літери «і», не кажучи вже про інші незначні знаки, що стали зайвими на протязі 2000 років?

Грецька буржуазія висловлює своє обурення з приводу того, що замість мови, чужої народним масам, якої не розуміють, тієї мови, що гальмує економічний і культурний розвиток Греції, створюється нова, загально-народна, демокрична мова, що має стати великим знаряддям культурного поступу.

Наклепом і брехнею тхне від слів, що радянська влада «примусово» запровадила цю мову в грецьких школах.

Продажна газета «Естіа» сама себе видає, згадуючи про всесоюзну нараду грецьких вчителів, що постановила запровадити нову мову в школах.

«В справі здійснення своїх пільг більшовики знайшли готових співробітників в особі небагатих греків-педагогів, що зібралися на з'їзд у травні 1926 року та ухвалили резолюцію, де просять скасувати ортографію й спростити грецьку мову».

Газета нічого не правду, наче б то всесоюзна нарада греків у травні 1926 року в Ростові була лише нарадою «небагатих греків-педагогів». Ця нарада культурних робітників висловлювала побажання широким трудящим грецьким мас Радянського Союзу. Вона, відкидаючи стару гнилизну з грецької мови, стала рішуче на шлях реформи ортографії й наближення мови до широким грецьким мас, бо чужа грецькому народові мова катаревуса править за засіб відриву від робітничо-селянських мас, за засіб до їхнього пригноблення.

Двохрітний досвід застосування реформованої мови в роботі серед греків СРСР — ясний доказ, що реформа виправдала себе. Зокрема для греків України демокрична мова і нова ортографія відіграли особливу роль у звільненні.

Щоб це стало ясніше, треба пригадати собі безпорадне минуле греків у царській Росії.

Царський уряд літерально знищив грецьку письменність на Україні, особливо в Маріупольській і Сталінській округах, де мешкає до 100 тис. грецького населення, переважно селянського.

В грецьких селах царський уряд принципально русифікував школи з руським навчанням, русифікуючи греків і виховуючи в них зневажливість до своєї рідної грецької мови.

В результаті в згаданих вище округах, компактно заселених греками, **не було ні одного письменного грецькою мовою.**

Спитаємо, де була тоді грецька буржуазія. Чому вона не підіймала свого голосу протесту проти нечуваного національного гніту царських правителів? Адже через таку політику українські греки навіть не знали про те, що десь існує Греція: царський уряд витруїв це з їхньої свідомості.

Чому ж буржуазна Греція протестує й галасує про гноблення греків в СРСР тепер, коли **за підтримкою Радянського Уряду** доводиться відроджувати грецьку національність на Україні.

Усі ці твердження грецької буржуазної преси безглузді й брехливі. Нема сумніву, що коли русифікація серед греків на Україні пішла занадто глибоко, коли не було грецької письменності і народна мова відстала в своєму розвитку, то запровадження мови ката-

ревуса, далекої від народних говірок, зі складною ортографією, зустріло б на своєму шляху дуже багато трудящій.

Виходячи з настроїв грецького селянства, довелося нам говорити про мову, найближчу до їхньої говірки. Такою могла бути не мова катаревуса, а демокрична мова. Тільки така реформа допомогла нам перевести на рідну грецьку мову школи, зрусифіковані свого часу царизмом.

Конференція грецьких вчителів північно-кавказького краю, що відбулася 21-23 лютого 1928 року, протестувала проти втручання грецької буржуазії в наші внутрішні справи і ще раз потвердила постанову про реформу мови, ухвалену на всесоюзній грецькій нараді 1926 року.

Отже цілком зрозуміло, чому так ремствує буржуазна преса Греції. Грецькі трудящі й кращі інтелігенти усвідомили собі, що нерозв'язну дові в Греції проблему мови розв'язано в радянській країні. Це пояснюється тим, що робітничо-селянські грецькі маси в СРСР мають куди більшу політичну свободу, ніж робітники й селяне в Греції. Зокрема, широка національна самостійність, надана грецькому населенню на Україні, допомагає справі його господарського й культурно-національного розвитку.

Те, що створено 30 грецьких сільрад, що вилучається півні національні райони — факт дуже важливий. Він свідчить про те, що забута за царизму грецька національність лише тепер, після Жовтневої революції починає відроджуватися до життя, стаючи повноправною з іншими національностями української радянської держави.

С. ЯЛІ.

Дм. Косарин

Третій ясинок

...Товариш Климко, мій подорожній, іще в вагоні, натякнув, що має охоту переказати мені, що трапилось із ним ось у цьому селі.

А коли ми вийшли з вагона і рушили піштурою, він почав.

— Четверта осінь наближається, як і пішов з свого села. А пішов, бо жити в ньому не дозволяв ясинок, отака собі деревина як ось ростуть по над шляхом, а жити мені заважає.

Климко висмоктав останній дим із цигарки і пустив його за вітром, а цигарку роздав нікому чоботи.

Вітер грав на пимбалах телеграфного дроту, ластівки танцювали молодіжками на дротах, а я слухав далі мого подорожнього.

— У мене був товариш Демен, душа чоловік, разом з ним пастухами були, разом і на вулицю ходили, аж на той он хутір Кринички. І була в нас одна дівчина, обом подобалась; з обома жартувала. На мене друг Демен не сердився, а я на нього.

А потім Демен став за підводчика до нашої кооперативної: став хурувати, став гроші заробляти уже в нього дивись галіфе, кожаних, хромові чоботи і мені вже сором стало іти на Кринички з ним, бо він приодягся, а я?..

І це-о й стало нам на дорозі, мов чорний кіт між нами пробіг. Так уже дивимось коли він іде на Кринички, то я не йду, а коли я піду перший, то від нього Малашці бувають докори.

Та й Малашка стала вже не «наша», а «його». Вона було з ним оце гуляє ввечері та й змерзне дивись, то він їй скидає свою кожанку і надіває її, а Малашка як востань

на собі тужурку, тонка кожа так і облягнє її плечі й груди, тоді в неї стан і вся хода...

І пішли тоді по вигоні вдвох на прохолку. Ідуть—хизуються, а його чоботи тільки—рипили...

Я тоді до свого батька, що я не такий як усі люди, доки ви мене водитимете, справляйте мені одягу парубочьку, бо роблю як гарний влі, а хожу неначе п'яниця який, або ледар.

А батько звівся хитає головою. Як би ж—каже—в нас були коні то й ми б хурували, то й було б у нас як у Дементьового батька. Нічого сину ось уже як розбагатіємо то справив собі вже... а тепер, і так походив, як парубок був то у вибігачих штанях ходив на вулицю, аби ти був трудолюбивий, а люди найдуться.

Та мені батькові пісні досаду нагадали.

Ми з Климком спускалися до села на луки. Лугом гадюкою простяглася річка Мжа і манила піщаним берегом покупатись. Купалися качки й гуси, а сонце їх ще й зверху поливало.

— Отак, продовжує Климко, ми поверталися з батьком з кривинці, було так гарно як оце і зараз на річці. І он на тій кручі дві дівки-сестри Деменови, сорочки прали і полютю білили. Батько й каже—не знаєш ти сину де шукати собі жінки, женись ось на сестрі Деменівій, ти ж до їх ходиш, вони тебе знають, а батько їх уже глянє як живе он уже нову хату рублять то-то воно, як коні в, хазяйство як гриб росте.

Подивився я на тих дівок, одна як раз по-лотно вмочала та розстинала, а друга прана-

ком вибивала, аж луна охкала. Дівки здорові, дебели, було як підуть танцювати в неділю так аж земля дригнеть, а вже той парубок, що відчався з ними на танець стати нещасний буде, порошок з нього сиплеться вже, а вона чортівниця аж очима грає так танцює. Ну вже мене ні одна не перетанцює було. Та не судилося їм обом бути заму-жем.

Ми вже з Климком підійшли зовсім до річки і сіли під вербою в холодку відпочити. На тім боці молодий гребець отаву і поглядала на нас, що воно за люди в село йдуть, пізнавала все...

— Докажу вже, а тоді в село підемо. Так ото кажу не довелося бути замужем Деменовим сестрам. Діло було на покров. Все село гуляло проти празника довго, гуляв і Демен, гуляли і його сестри, а їхні батько й мати збиралися на весілля їхати аж у Раківку, туди їх було покликано. Демен прийшов додому аж перед третім півнями, а дівки з другими півнями полягали спати.

Тільки поснули Демен на лаві, а дівки на полу, старі тоді повставали заходились збиратись на весілля, до ранку ще далеко і стара нашивку спорудила борці і підняла в печі. Старий наносив їй дров і стара проворенько витопила прибралась, запрягли і так уже на світ благословилося як вони виїхали з двору. А виїжаючи стара та й закрила трубу на печі, а вугілля у печі як слід не переторкнуло. Опішила—бач скоріш на весілля.

Я, так сонце під сидіння, встав, умився, і як воно празник виїшов і пішов до Демена. Хоч ми в середині один від одного звика ховали, все ж товаришували.

Підходю до його хати торкаю за ручку зашпінцуну із середини, а тоді до вікна дивлюсь

Межигірський мистецько-керамічний технікум

(1923—28 р.).

За Межигірям з давніх часів ведеється слава керамічного осередку.

Недалеко Київ, мальовничі високі береги і погорби ховають багаті поклади гончарних глин і пісків високої якості. Глини Межигірські дуже добрі і з них можна виробляти всі види кераміки—цеглу, майоліку, кам'яні маси, фаянс і порцеляну.

Ці поклади використовувались місцевим населенням, що виробляло високі сорти цегли так званої «Межигірської». Протягом цілого століття (з 70-х років XVIII століття до 80-х років XIX століття) існувала тут фаянсова фабрика. Вироби цієї фабрики зберігаються й досі, як зразки високої художньої якості по музеях СРСР і закордоном.

З занепадом фаянсової фабрики довгий час у Межигірі окрім цегли нічого не вироблялось. Але ще в дореволюційні часи не один раз виникла думка заснувати там керамічну школу, та далі проєктів справа не пішла. Лише за радянської влади, постановою III-го всеукраїнського з'їзду рад ухвалено було відкрити в Межигірі на

Вироби Межигірс. Мистецького Керамічного Технікуму.

місці старої фаянсової фабрики—керамічну майстерню-школу. Вирішено, було перевести туди керамічну школу із Глинська на Полтавщині.

Перші роки існування керамічної школи в Межигірі припали на 1920-21 р. загальної скрути і ці роки були надзвичайно тяжкими для школи. Не було ніяких приладів по переробці та заготівлі матеріалів, ніякого устаткування й доводилось робити все примітивними засобами. Не було лабораторії, де можна було б робити потрібні аналізи. Та молю, що згуртувалась біля нової школи уперто працювала і вже в 1922 р. було виготовлено 60 зразків посуду з простої майолікової глини, розмалюваного і скульптурно-декорованого. В тому ж 22 році виробничий колектив Межигірської художньої керамічної профшколи відкрив першу виставку керамічних виробів, що мала понад 1000 експонатів. Виставка була зустрита пресою прихильно. Укрзовнішторг зробив велике замовлення школі на вироб посуду, а це забезпечило можливість дальшого існування.

В 1923 р. школу було оголошено НКО Технікумом, що вже має одержувати певні суми по державному бюджету, цегла матеріальна база для розвитку нового вузу вже була. Згодом технікум одержав всю садибу кол. монастиря, 5 корпусів, садки, глиновища і всі запаси керамічних матеріалів і робота технікуму пішла повною ходом.

Технікум брав участь зі своїми виробами на кількох закордонних виставках (Прага, Берлін, Венеція, Париж), на всесоюзній художній промисловій виставці і інш.

Завдання технікуму підготувати фахівців вищої кваліфікації для керамічної промисловості, що змогли б звільнити промисловість від кустарництва та відсталості як технічної так і художньо-ідеологічної. В кераміці, особливо тій частині, що дає рідні побуту—посуд, тобто праця художника-кераміка нерозривно зв'язана з техні-

Глечик—виріб Межигірс. Мистецько-Кер. Технікуму.

кою та умовами виробничого процесу. Творчі можливості художника-кераміка безпосередньо зв'язані з технічними засобами, властивостями матеріала та призначенням річей. Старі розуміння художника-кераміка, як лише декоратора готового посуду, в нашу добу цілком втратили свою життєву правдивість. Все це ураховує Межигірський мистецько-керамічний технікум, підготувавши нові кадри художників-кераміків. Перший випуск Межигірського технікуму працює на підприємствах і зарекомендував себе з найкращого боку. На стаж випущено технікумом 30 душ.

Нині технікум провадить роботи по обслідуванню стану художньої частини керамічної промисловості СРСР.

під вікном на лаві лежить Демен і жовтий, жовтий, а на полу підряд лежать дівки і в їх лиця біліші од білих сорочок, що були на їх. Е, думаю собі тут щось негаразд, побіг по селу, зівзав людей та до дверей. Зірвали їх та в хату, а по хаті по долівці аж сизо і дух важкий-важкий з печі, так і вдарило в голову.

— Почадили. Таке воно с, що почадили.

Повідчиняли вікна, двері, трубу відкрили почали натирати молодичі Демена та дівчат, як не старались ні не одходили.

— Отакі молоді та й померли. Почали баби обмивати та наряджати їх в далеку дорогу. Сповідистили в Раківку батькові та матері, приїхали зняли крик-плач, старий хотів обухом убити стару—тобі б тільки гуляти та випивати, ти моїх дітей подушила падлюка і впав прямо на Демена, що вже лежав наряджений на столі. Демена положили на столі, а дівок на лаві. Лежать трое наряджені та молоді ж молоді аж не віряться, що померли, а не заснули.

Так сонце під полудень, уже майстри й труни поробили одну довгу для Демена, а другу широкі для дівчат. Положили їх і з плачем та з криком виносямо з хати на подвір'я, а далі й з двору ми парубки несемо труни: спереду парубочьку, а заді дівочьку, а спереди дівчата несли кришки з трун покриті полотном та васильками.

Принесли на кладовище там уже готові дві ями—в одну спустили труну з сестрами, а в другу спускаємо їхнього брата, а як раз спускав Демена, плач, баби й дівчата тужать ладном пахне прямо аж з ніг збиває; ставлю я ото труну в яму прощаюся з Деменом і жалю мені його—він такий гарний—надля на нього все, що було у нього найдорожчого з одягу і на тій кожаний (і на що вони і її ще натягли на його) на грудях червону квітку із

шовкової стрічки приколює як під вінець, одягав парубка.

Пеховали, пригнорнули їх свіжою землею і посадили дівчатам два ясинки, одного в головах, а одного в ногах, а третього ясинка я сам посадив у головах Дементові.

Після похорон батько всіх позвав на поминки сина й дочок, а наші мужики ж які чи весілля, чи похорон, чи родини їм, що ото була нагода перехилити чарку.

Ну й тут і я за царство небесне випив.

І пішов у голові дим, і пішов у голові дим. Веру я собі парубчика беремо по лопаті і як стало темно на дворі—гайда на кладовище. Швиденько з Сидором одкопали могилу де поховали Демена. Ну, кажу ж йому, ти Сидоре, стій тут і подає мені руку і витягнеш мене з ями, а я полізу, а вже здобич пополам—мені куртка, а тобі штани. Починаю зривати кришку з труни і такі мені думки в голові, гріха думаю ж ніякого то немає йому у ямі можна лежати і в самій сорочці, а мені треба женитися, а воно у мене ні в чому, для чого ж воно буде тліти в землі таке добро.

Зриваю кришку, а воно так наче щось мені з низу допомагає, мов хто напірає звідти так мов удвох ми з Деменом він із труни, а я звідти, так і злетіла кришка. І встає та потягається Демен, а я так і остовпів. Демен тоді стає мені на плечі і подає руку Сидорові, то й бере і витягає. Витяг Сидір та й отетерів: кого ж це витяг, не того кому руку простягав.

Протер очі Демен, оглянувся у яму, як зрозумів, що був закопаний, як крикнув скажеш, а тоді до нас.—спасибі ж вам братики, що врятували, а я лежу, та що не мене у якийсь ящик положили, що це мені так тісно ніяк і повернутись, а тут ще душно, а голова важка і в ній ковалі гудуть.

Приходимо ми втрюх до Демена додому тільки на поріг, а п'яні гості охнули і так у кого чарка то з рук бризнула, а в кого киши у роті, то так і захопнуло.

А далі як хміль і переляк вплив з голови, хтось згадав, що треба ж одкопати й дівчат, це ж воно чад земля сира витягла і вони ожили.

Забрали колали, побігли, одкопали. Дівчата лежать. Ганна порвала на собі волос, сорочку полотняну, рот порвала, груди порвала, пальці покусала, а Олена перевернулася у труні і знову вже вдруге умерла.

Оживали дівчата, але нікому було тоді одкопати і вони подушилися. І знову їх пригнорнули уже навіки землею.

Дементів батько оддав мені всю одяг його у подяку, що хоч сина врятував, та мені було чомусь соромно носити її.

На могилах повиростали ясинки і над Деменовою поріжньою виріс ясинок. А Демен сидів став на другий ранок і тепер сидів.

А отой третій ясинок, що я сам садив на його могилу виростав і мені життя не давав, тугу нагонив. І я пішов з дому і оце аж тепер вертаюся та мабуть не впливу бо глянтьте вже як отой третій ясинок виріс. Мені його страшно.

Встав я і встав Климко мій подорожній і пішли через місток у село, а молодича грєбла сіно і поздоровкала до нас. Климко її пізнав то була Мелашка із Криничок, вийшла собі заміж та тільки не за Демена, бо він їй страшний як мертвий і сидів.

Підходили до села, а на д्रोгах телеграфних ластівки рядочком сиділи, а на кладовищі видно було дебілі ясинки хиталось двоє з них тихо, а третій шелестів їм срібним листям.

Чи є криза в нашій кінематографії?

Резолюція одеської філії КОРЕЛІС'а

Загальні збори КОРЕЛІС'у, обмірковуючи на своїх зібраннях глибоку кризу кіно-виробництва на сьогоднішній день на Україні, що позначається як в кількості, (за 6 місяців 20% плану) так і якості продукції констатує, що:

1. Усі хиби в системі ведення кіносправи на Україні, що відмічалася на протязі останніх 3-х років ріжними нарадами, з'їздами й т. інш. і досі не усунені.

2. До цих старих хиб долучилася ціла низка нових помилок, що надалі можуть призвести до упадку кіно-виробництва на Україні.

3. З зазначених хиб треба відмітити такі, що вимагають найшвидшого розглядання і погодження, а власне:

а) тенденція Центрального Правління керувати всім виробництвом виключно до дрібниць, засобами телеграфу з Києва;

б) цілковита неурегульованість справи заготовки сировини-сценаріїв для постановочної роботи кіно-фабрики, і разом з тим позбавлення фабрики можливості самостійно заготовляти сценарії;

в) безсистемний і безперспективний, випадковий набір режисури;

г) цілковите неурегулювання питання акторського персоналу на фабриці;

д) відсутність твердої відповідальності за якість випущеного фільму. Досі ця відповідальність розпорошена поміж кількома інстанціями й особами в кінець-кінцем не може відповідати ніхто;

е) часте скривлення лінії режиму ощадності у кіно-виробництві;

ж) збільшення накладних видатків на фільм до 40% з причин незагруженості фабрики і змушених прогулів режисерів;

з) з огляду на вищезазначене Одеськіл КОРЕЛІС'у вважає за необхідне повідомити про все це Раді КОРЕЛІС'а, для порушення перед відповідними органами та інституціями питання про негайне скликання Всеукраїнської кіно-наради при Наркомосі, бажано в м. Одесі, аби для проробки всіх цих питань притягти як найбільшу кількість кіно-виробників, що позбавлені можливості виїхати на таку нараду з Одеси.

Копію цієї постанови з протоколом засідання надіслати до Партосередку кіно-фабрики та до Окружного Одещини.

а) зв'язатись авторам-членам КОРЕЛІС'а з кінорежисерами кіно-фабрики членами КОРЕЛІС'а, щоб погоджено дати потрібні для виробництва кіно-сценарії;

в) увійти в безпосередні стосунки з дирекцією кіно-фабрики в Одесі для створення в співробітництві з нею потрібного кіно-сценарного матеріалу;

с) вважати, що одним із засобів почати нищити кіно-кризу є надання дирекції кіно-фабрики хоча б тимчасових, автономних прав що до взаємин з авторами-кіносценаристами для замовлення на договірних началах їм сценаріїв, аж поки Правління не зліквідує ненормальностей постачання кіно-сценаріїв фабриці.

б. Схвалити постанову Одеської філії КОРЕЛІС'а.

7. Все вищезазначене довести до відома відповідних органів, додавши резолюцію Одеської філії КОРЕЛІС'а.

8. Про стан української кінематографії укласти доповідну записку, доручивши її відповідним органам.

9. Констатувати, що в справі переведення авторського закону на кіно-сценарії, що може стимулювати інтерес справжніх майстрів до утворення кіно-сценаріїв, ще й досі нічого не зроблено.

М. Хмарка

Березень

Я переміг жорстоку владу стужи,
Струмком біжу: веселий плетється дзвін.
Галтує сонце золотом калюжі
І вітер вітром креше навздогін.

Я чую: десь росте новітня змога.
Вже прозелень упала на лани.
Над нами плещуть крила перемоги
Всялюдської весни.

Резолюція пленуму КОРЕЛІС'а *)

з присутніми у Харкові членами

* 1. Визнати, що передбачена у свій час КОРЕЛІС'ом криза для української кінематографії уже настала і загрозив все більшими і більшими ускладненнями аж до катастрофи.

2. ВУФКУ і до сього часу нічого не зробило, щоб ліквідувати всі причини, що з них виросла ця криза, і які (причини) все збільшують і збільшують цю кризу.

3. Констатувати, що ВУФКУ й досі не складо собі ясних перспектив розвитку української кінематографії, без яких не можливе не тільки розгортання українського радянського

кіномистецтва, а й неможливо усунути причини кризи.

4. Вважати, що КОРЕЛІС особлизо тепер повинен вжити заходів, щоб допомогти українській кінематографії вийти з кризи та забезпечити в першу чергу постачання творчого сценарія, намітивши до того перспективу розвитку української кінематографії.

5. Беручи на увагу відсутність розуміння у ВУФКУ правильної лінії керівництва українською кінематографією, а також беручи на увагу те, що ВУФКУ ще й досі не налагодило взаємин з авторами КОРЕЛІС'а та з іншими окремими творчими одиницями, КОРЕЛІС вважає за необхідне:

*) КОРЕЛІС—колектив режисерів, літераторів і сценаристів.

7 днів у Білорусі

15 травня

Дорожні нотатки

ВЕЧІР БРАТЕРСЬКОЇ ЄДНОСТІ.

Шлях у нас суволийний
дарогау.

Шлях і суволийних уцех
Знаєм—за новим пар-
гам

Новає життя у арьсь-
це.

Це уривок з вірша «Да стречи» в літературному додаткові «Савецкой Беларусі».

Сьогодні ввечері ми демонструємо цю нашу тісну єдність, наші спільні дороги об'єднаним великим літературним вечором у клубі ім. К. Маркса, що афіші про нього нам впади в очі ще вчора.

Велика зала. Повнісінько люду. Товпляться і в коридорах, і на дворі біля клубу. Ледве, ледве протискуємось. Радісного, буйного світа скільки, а ще більше дружніх таких простих і ніби давно знайомих облич.

Засліплює очі білий блиск юпітерів—Білоруськіно готується до «кіно-вдямкі». За столом президії українська література переплелася з білоруською: Янка Купала поруч з Тимішою. Якуб Колас і Пилипенко, Олесь Дудар і Усенко, Вядуля й Поліщук—і т. д. і т. д. Президії й нарком Освіти т. Балицький, і секретар ЦКММ(ОБ) т. Кнорін і голова Інтелігенту т. Ігнатівський. Обирається почесна президія: Червяков, Кнорін, Галадзед, Петровський, Скрипник, Хадкевич, Кархлік...

Відкриває вечір Нарком Освіти тов. Балицький.

— Наш спільний шлях—це шлях пролетар-

Менск. Площа Волі. Будинок Центрального Виконавчого Комітету.

ської літератури. Приїжд писемників, вичення ними культурного будівництва, вич-

лення зв'язків з письменниками нашої республіки—це все засоби братерського співробітництва пролетарських культур Радянського Союзу,—так закінчує своє привітне слово Нарком.

Проф. Бузук читає доклад про зв'язок української й білоруської літератури, що бере свій початок ще з перших поетів білоруських, як от Богусевича і Наслуховського, що особливо зміцнився і розвинувся останнім часом. Після коротенького слова Пилипенка наші виступи.

Ніяково ятось читати твори свої... Навколо білоруська мова... Думка—а чи зрозуміють... Хвилювання. А тут ще юпітера засвілюють, кіно-апарат тріщить... Але бачиш, відчуваєш—кожне слово розуміють як рідне... Вслухаються уважно й тихо... А особливо вітають наші переклади білоруських поетів. Кожен дав свій переклад, а де-хто вже й поезії свої білорусі присвятив. Сосюра—

Білорусь ти моя Білорусь

Синьоока сестра України—
викликає ціле море захоплення.

Ми скінчили, ми вже розсіялись між публікою, «гутарим» з випадковими знайомими. На кону—перша білоруська державна капела: національне збрання, де переважає червоний колір і впадає в око «лапці» — милогучна, більш сумна ніж весела білоруська пісня. Тут і весільна, мов ридання за дівочою волею і побутова, де Білорусь сміється гірко ві свого лиха й убогості, коли всього його багатства, що

Мунка в нахонде на цыганскіх бая

Діагност: сяд ліній баянскіх і гуді...

Кіно-паніка

(з приводу резолюцій Кореліс'а)

Вміщені в цьому номері резолюції остільки цікаві, що їх варт розглянути детально.

Починаємо з Одеської філії.

Перші два пункти вражають песимізмом: не тільки лішилися старі, але й нові хіби з'явилися на виробництві. Припустимо, що так, і подивимось, які саме. Пункт 3-й перелічує найшкідливіші. Цитувати не будемо, надсилаючи до оригіналу, а дамо лише зауваження.

Літера а)—треба очевидно визнати, що правління ВУФКУ має певну рацію завести централізацію керівництва фабрикою. Сама резолюція говорить, що фабрика виконала за півроку лише 20% плану, а це було ще до з'явлення зазначеної «хіби».

Літера б)—старовинна пісня: «раз ви (правління) не можете дати нам (фабриці) таких саме сценаріїв, яких ми хочемо, то дайте нам право самим їх заготовлювати». Старовинна й безглузда пісня. Можна б, звичайно, знищити редапарат при правлінні і завести такий на фабриці. Але з яких даних треба вірити, що фабричний апарат буде геніальніший, за правлінський? Все щиро, справа в наших режисерах, що беруться, чи не беруться за постановку незалежно від усякого апарата. Це центральне місце обох резолюцій і до нього ще доведеться повернутися.

Літера в)—правильне зауваження, але цілком незрозуміле; зараз ВУФКУ поки що не набирає, а скорочує поганих режисерів. І прекрасно робить.

Літера г)—правильно безумовно. Але питання про актора—не урегульовано по всім світі («регулювання» закордону—на зрізку)—ледве чи гідна для нашого кіно.

Літера д)—цілком безперечно зауваження, до якого не можна не приєднатися. Літера е)—так само. Це—єдині ділові й серйозні зауваження в обох резолюціях.

Літера ж)—серйозна літера. Але невжеж організації, що підписалась під нею не розуміє, що правління ВУФКУ не могло не знати, скорочуючи наполовину кількість режисерських груп, що цим самим воно збільшує накладні видатки на продукцію решти груп? Ясно, що зроблено це свідомо і зроблено правильно—вперше українське кіно повертає кермо на **ліній**, вперше воно зрозуміло, що вигідніша й потрібніша картина бодай на 100 тис. крб., коли вона робить нормальний збір і утворює потрібний вплив на велику кількість глядачів, ніж дві картини по 50 тис. крб., що лягають на позицію... На думку Кореліс'а—це хіба...

Літера з)—дає рецепт порятунку: всеукраїнська кіно-нарада при НКД в Одесі... А всеукраїнська кіно-партнарада? А всеукраїнська кіно-партнарада? Гадаємо, що на цей час вони дали досить багато вказівок, що їх треба виконувати в першу чергу. Треба одверто сказати також, що загальна нарада кіно-робітників за наших умов **не може бути авторитетною** для виробництва: належної кваліфікації робітників ми маємо «раз, два і обчелся», а решта—це ж ті самі робітники, що створили ВУФКУ таким, яким воно є. І самі ці резолюції, що їх так ухвалено кіно-робітниками, свідчать про пряму небезпеку шкідливих ухвал, коли виробництво буде керуватися більшістю голосів, належних таким робітникам. До цього ще повернемось далі. Варт знати факт: прибічники нового курсу в нашому кіні весь час були в меншості. Більшість включно й колишні правління, була цілком задоволена з положення, аж доки відповідні вищі організації цього задоволення не потурбували.

Резолюція пленуму Кореліс'а, як то й личить вищому органу організації, висловлюється ще рішучіше.

Перші два пункти проголошують: «криза уже настала», «катастрофа загрожує», ВУФКУ нічого не бачить і не робить, щоб урятувати українське кіно.—Справа, як бачимо, колосальної ваги! Кіно, найважливіше, найцінніше і т. д. і т. інше.—котиться до неминучої катастрофи! Рятуйте!—«у свій час» Кореліс це «передбачав», а його ніхто не послуухався—от і маємо...

По пункту 3-му і нове ВУФКУ «не склало собі ясних перспектив розвитку українського кіно». Про це не знаємо: треба, щоб правління ВУФКУ з приводу цього висловилося в пресі.

Пункт 4-й обов'язує самий Кореліс допомогти ВУФКУ вийти з кризи та «забезпечити... постачання творчого сценарія». Як саме допомогти, про це резолюція говорить далі. А що до «творчого сценарія» — так хто ж, власне, заважає Кореліс'у до цього часу і хто заважає зараз оці «творчі сценарії» давати? ВУФКУ весь час свого існування благає таких сценаріїв... Кореліс також обіцяє дати «перспективи розвитку». Жаль, що він цього раніш не зробив, а чекав чомусь, аж доки «передбачена криза» не настала...

Пункт 5-й переконує читача ще раз, що у ВУФКУ немає «розуміння правильної лінії керівництва українським кіном» і, що воно й досі «не налагодило взаємин з авторами Кореліс'а». Це дійсно серйозно. По «лінії керівництва» ВУФКУ, як відомо, відмовилась від послуг найслабіших режисерів, що показали себе цілком неадатними. Явна «відсутність розуміння лінії». —А що до «взаємин» — маленька історична справка: попереднє правління ВУФКУ з багатьма «авторами Кореліс'у» втілює «взаємини» в форму різних договорів з щомісячним утри-

тут і весела «Лявоніха», найпопулярніша й загальнолюбима пісня в Білорусі.

На цьому вечері вперше виступив клас народних інструментів музичного технікуму.

Зимбали, дудки-жалєки, ліри... Такий нехитрий інструмент... Але як вони зігралися... А як вони заграли... Який багатий на нюанси, на тонкі піяні переходи, який оригінальний оркестр... Білоруси самі були здивовані, бо його чули вперше... Молоді хлопці (де-хто з них пішов сюди просто з вьоски), виявили неабияку майстерність і смак... Перед оркестром—багаті й надійні перспективи.

А ось уже справжній віртуоз на зимбалах—т. Новіцький зі співачкою Александровською. В національних убраннях, м'які усмішки, трохи може й навмисна зайлуватість пустуна ведмежати у Новіцького—обидва вони ніби зараз з «вьоски». І правда Новіцький не так давно був простий «вьосковий» хлопець—тепер він працює при 2-му Бел. держ. театрі, а торік після виставки об'їхали вони з концертами всю Європу і користувались великим успіхом.

Нам він показав, що може віртуоз зробити з таким нехитрим інструментом, як зимбали. Він на них навіть не дивився—він розглядав нас, дивився на свою товаришку, а зимбали ніби самі виспівували й витравали на всі лади—і весело й сумно, і поважно й швидко. Проста, але й чарівна музика.

Наприкінці—вихор тієї ж «Лявоніхи»—здається струни своїм самостійним бурхливим і шаленим життям зажили—і кінець.

Потаски юнтери, припинили тріпотіти кіно-апарати... Ми впродовж епохи країн-

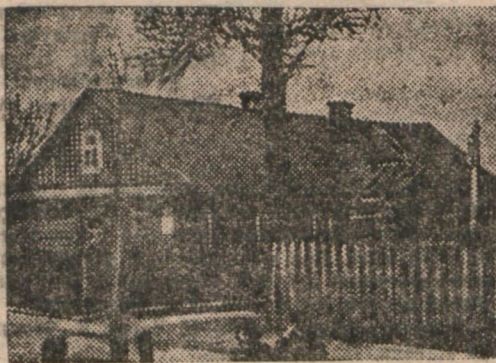
ними—виходимо вже в сивувату і вохкувату темряву Менських вулицок... На старовинній башті горить годинник—5-та година...

16 травня.

ВУЛИЦАМИ МЕНСКУ.

Акрываулена й хвалія Менск
складки на твары
Змысу сябе, став разымселы
юнак
Песняй крынічыць: забавуна
штукарыць
Гудзіць у грудех яго немнам
весна.

А. Александрович.

Будинок у Менску, де відбувався 1-й з'їзд РСДРП 1898 року.

10 років ранку, свіжого, сонячного. В розчинене вікно аж ніби чути, що десь зацітають сади, велелють дерева. Невгомонний і невтомний Станіславський уже по кімнатах:

— Братики... Вставайте... Треба спішити.

— Куди.

— О 12 годіне едаем в Оршу... Забылі нешта.

Справді... Сьогодні ж ми маємо бути в Орші, кілометрів за 150 від Менску, на п'єсі «Кастусь Каліновський», що ставить 1-й ВДТ. Скоріш же...

Об 11-й годині ми в машинах... До відходу «дитніки» ще година... Отже їдемо вулицями Менску, знайомимось зі столицею Білорусі... Шофер (білорус і білоруською мовою говорить) пояснює нам, де що є...

Цікавого багато...

З «Пляцу Волі», де висяться над будинками ЦВК і Раднаркому старовинні башти, звертаємо в вузьенькі вулички старого Менску. Ось обережно минаємо цілу розгорнуту вулицю, купу каміння—це остаточно замурують і бетоні і камінь славнозвісну річку Немігу, що про неї ще в «Слові о полку Ігореві» згадується. Роля тепер її досить прозаїчна: візьмуть її в бетонні труби, укриють бруком і буде вона виконувати скромну, але корисну ролю каналізації, і не буде знати той хто над нею йтиме, що колись в сиву давнину було:

«На Немізе снопы стелють головами, молотять цепы харалужиніми, на топе живот кладуть, веють душу от тела. Немізе

кроваві брезі не бодогоні бяхуть посеяні, поселі косьмі руських снов...

Даліє минуло. Турчить наша машина повз замуровану Немічу, старовинні башти й костіли, дихає з цих старовинних мурів середньовіччя—відчуваємо, який цей Менск старий—з вузьеньких вуличок викирчуємося на

манням. Цеб-то «налагодило взаємини» — перший сорт. А пове правління від цієї «контрастної українських сценаристів» (вираз не мій) відмовилось... Дійсно — не гарзд...

А неже, товариші й колеги-сценаристи, пз доцільніше б (і не чесніше) працювати так: автор дає тему, лібрето, чи вже готовий «творчий» сценарій, потім все це обговорюється у вашій організації, що дає вказівки, зауваження, далі автор робить потрібні переробки, спираючись також на вимоги режисерів, що вони теж є в вашій організації, — і врешті сценарій неминуче відповідає (раз ви кваліфікована організація) хоч би мінімальним вимогам гідності для постановки. Такий сценарій надсилається до ВУФКУ. — Яка радіа ВУФКУ відмовлятися тоді від так проробленого сценарія? І які ще потрібні дані для «взаємин» крім щирого бажання ВУФКУ мати добрі сценарії і крім вашого зміння такі сценарії писати? — Раз ці дані є, то й про «взаємини» говорити не доведеться. Взаємини будуть чудові.

Далі резолюція теж дає методи порятунку від катастрофи. Ці методи в головному зводяться до наання фабрики автономної можливості звязуватись із сценаристами через голову правління. — Про цю стару пісню сказано вже вище.

На цьому ділова частина кінчається: далі йдуть два пункти — тактичний і профполітичний.

Таким чином бачимо, що кіно — мистецтва, кваліфікована організація кіно-фахівців кричить «гвалт», проголошує кризу й катастрофу і також дає негайні засоби порятунку, що вони всі зводяться до... сценарія. Правління ВУФКУ не вміє «налагоджувати взаємин» з Кореліс'ом, тому це мусить зробити фабрика і — тоді всякі кризи й катастрофи раптом зникнуть.

Коли б отаке сказав хтось, що нічого не знається й не розуміється на справах нашого кіно — це було б не дуже дивно. Але ж це проголошує «кваліфікована» організація. Ланки ставити доводиться мимоволі. — Варт звати не тільки «кваліфікованим», але й простим смертним, для яких справи кіно близькі, що в нас ніякої сценарної кризи немає! І по правді кажучи, і не було її ніколи. Зараз же, напр., ВУФКУ має біля 100 сценаріїв, прийнятих і ухвалених, які лежать мертвим капіталом.

Не сценарна у нас криза! Криза в тому, що наші режисери не хочуть цих сценаріїв ставити. Наші режисери у величезній більшості мають остільки мало кваліфікації, що не вірять своїй здатності поставити добрий фільм за середнім сценарієм і прагнуть випукати якогось особливо-прекрасного сценарія, щоб він сам собою гарантував не фільм, а «бойовик».

Прекрасний «предметний урок», що нам дали такі фільми, як «Міхаель», «Остання людина», «Парижанка» і «Вар'єте» — безперечні докази істини що прекрасний фільм можна зробити не тільки за середнім, але й за поганим, беззмстовним сценарієм — цей «урок», зрозумілий навіть зовсім не кваліфікованій людині, не дійшов до «кваліфікованої» організації Кореліс.

Сценарії у ВУФКУ є й будуть. За умов нашої дійсності, нашого непорівняного по багатству недавнього минулого, нашого обмеженого по перспективам майбутнього, говорити про «кризу» матеріала для кіно-постановок — це визнавати лише власне безсилля.

Наші сценарії недосконалі по формі, у нас мало фахівців-сценаристів — це правда.

Але жодного з прийнятих сценаріїв не можна уявити, що не давав би матеріалу, який годився б для створення бодай середнього фільму. — Справа в режисері. Ми знаємо, що доброму режисерові, хоч — ясна річ — і бажано мати розроблений сценарій, але врешті досить навіть простого лібрета, бо свій режисерський сценарій він, все єдине, мусить сам писати. Треба тільки, щоб це був добрий режисер.

І пересуваючи центр уваги саме на це питання, ВУФКУ веде цілком правильну лінію.

Лінія ця може не подобатись хіба тим сценаристам, що для них «взаємини» важливіші за дійсно хорошу роботу. Бо першим наслідком нової лінії ВУФКУ буде, що-до сценаристів, вимога значного підвищення якості їх творів: вважаючи себе досить забезпеченим сценаріями, ВУФКУ охоче братиме лише дійсно добрі нові сценарії, бо середніх і без того вистачає.

Висновок: кваліфікуйтесь і працюйте, товариші сценаристи, з Кореліс'ом! Це значно корисніше для української кінематографії, ніж розводити паніку та розпочинати ваш черговий похід проти ВУФКУ, що йому як б воно не було, а доручено цю саму українську кінематографію створювати. Обов'язок ваш, як громадської організації, — в реальній, в робочій допомозі перш за все, а не в бориюванні з усіма по черзі правліннями ВУФКУ.

ЛЕОНІД СКРИПНИК.

Від редакції: Друкуючи постанову Кореліс'а і статтю Л. Скрипника, редакція закликає споживача нашої кіно-продукції до ділового обговорення порушеної справи, з углядженням постанов всеукраїнської і всесоюзної партійних кіно-нарад.

просторінь... Ось новий Менск будуватись...

Та ще як будуватись. Ось «будинки трестів» — білоруський «будинки промисловості» — ну, звичайно, менший за наш... Але під'їжджаємо до величезної шестиповерхової будівлі, що займає майже півквартала. Це закінчується будівля «Будинку Селянина». Ось цілий квартал згоріло — будуватись «Університетський городок»... Ось будуватись школа, лікарня... ось... ось... Будуватись Менск...

А 40 кілометрів од Менску — кордон... І тривожно стискується серце... А що ж, як війна. Знов руїна і в першу чергу тобі, милий красуню Менск, що стільки вже пережив на своєму віку.

Автомобіль спинається... Шофер обертається і вказує на один домок, що нічим особливим ніби од інших і не відрізняється.

— Тут у цьому будинкові відбувся перший з'їзд партії...

Дивимося. Так... 30 років тому... Отут почалась організовуватись партія пролетаріату... І свідок цього з'їзду крилате дерево привітно шумить своїми молоденькими зеленими листочками. Двоє дітяків піднімають вгору праві руки...

«Будь готовий».

— «Завжди готові».

Яка школа, що треба поспішати, бо поїзд не чекатиме... В домі тепер музей... Цікаво б оглянути... Але... нема часу. Нашвидку фотографую... Далі... Знов рештування, будівлі... Ось тут прокладатимуть трамвай... Тут будуватимуть будівлі для Інтелкульту... Ось переїждимо тихий Свіслач з похиленими вербами над ним. Ось будинок Якуба Коласа — шофер знає, де живуть білоруські народні поети...

Робимо ще де-кілька петель — і ми коло вокзалу...

В вокзалі неприємний заключний аккорд. В кіоскові контрагентства друку немає білоруської літератури, немає навіть газет...

— Будуть після 4-х... Та, власне й тоді їх ніхто не читає, — глузує нахабно продавець...

Ми обурюємося... пробуємо переконувати... Врешті де-кілька книжок звідільсь дістаються... А газети так і нема. І це в Менску.

Контрагентство друку. Контрагентство друку.

ДО ОРШІ.

Зялення, бязозавья со-

цены,

Над імі вежы—вола-

ты-дубы.

Імкнемся мы, імкун-

ца намы сьцені,

Пытаецца душа, ку-

ды, куды.

У. Дубовка.

До поїзда причеплено два наших вагона. Ми в них ці два дні і житимемо. Дзвоник, гудок... Менск пропливає повз нас і ховається в сірій мглі. Нас обгортає знов білоруський пейзаж — тепер веселий, запашний і радісний. Весна за три дні багато чудес натворила.

З нами до Орші йдуть: — М. Чарот, К. Чорны, В. Кавель, В. Сташевські...

Вагон наш останній. Відкриваю двері... просто з під вагона мчаться блискучі смуги рейок і губляться десь в далекому синьому бору... пропливають «воські», сірі «рублені», ніби до землі сірої припадають, хочуть злитись із нею. Але зелені лапи вже підбігають до них, сма-

радова рунь луків відтілює їхні спокійні сірі тони... Потяг летить...

Ось станція в бору... До колії підбігли білі берізки, спокійно шумить навколо бір. Така тиша прозова й запашна, так пахне смолою, клейкими молодими листочками, сонцем.

На станції — в штабелях деревина... Всю станцію завалено... В зеленій тиші чути як стукотять десь бадоро, ніби наввипередки, сокири...

...Знов стукотить потяг, наповнюючи після цієї тиші неймовірним галасом і грукотом повітря. Волота межують з лісами, борами...

Вагон заколисує, м'яко, добайливо. Сон намагається конкурувати з красвидами Білорусі, і над де-якими мандрівниками нашими святкує вже перемогу. Але не над всіма.

Он Сташевський розповідає цілі епопеї з свого салдацького життя, так дотепно й жваво тільки в п'єсах говорять... Сосюра читає молодняківцю Кавалю свою нову поему... Кулик за столом перекладає Ц. Гартного «Гарбарів».

Місто Борисів розсічене на двоє Березиною... Стоять де-кілька плотів, стоїть невеличкий пароплав. Звідси починається регулярний пароплавний рух по Березині.

Пропливають згадки... 1812 рік, коли цей Борисів відіграв не аби яку роль... Пригадується нещаслива переправа Наполеона з військом через Березину, отут недалеко Борисова... ще й досі на правому березі Березини можна бачити окопи, зроблені підчас війни 1812 року.

А. ПАНІВ.

(Далі буде).

Культурбота на повітрі

(Центральний профсоюзний сад)

«Влітку всю культурботу винесемо на повітря» — ось завдання, що поставили його перед собою наші клубні й політосвітні організації. Довго не шастаючи його адіяніти — різні причини об'єктивного характеру перешкоджали цьому. А тим часом справа це дуже серйозна й нагальна. Адже ж влітку клубний актив зменшується, не так завзято береться за роботу, бо кого може привабити сумне зимове помешкання клубу, коли на дворі, в садах, парках, скверах життя вирує. Отже пожевити культурну роботу серед трудящих можна лише винісши її на свіже повітря.

І ось тепер ми маємо добрий почин по цій лінії. Там, де колись був, так званий Комерційний клуб (колись ще за царського часу) знаходять тепер культурний відпочинок тисячі трудящих. До революції сюди збиралися харківські тузи всіляких галушків, щоб подивитися на оперету, та відпочити від «денних заробітків». А тепер тут де не глянь, починаючи з 6-ї год. вечора, робітнича блуза маячить, службовець зі своєю родиною прийшов подихати свіжим повітрям, чорнороб заходить після тяжкої денної праці.

Мова мовиться про Центральний профсоюзний сад у Харкові. Ледве чи можна придумати кращі методи масової роботи, ніж ті, що

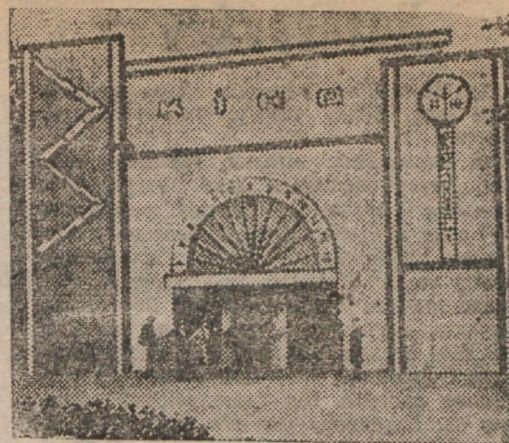
Пам'ятник В. І. Леніну при вході в сад.

заведено тут. В саду кожен трудящий зможе знайти все потрібне для себе. Тут і театри, і клубна естрада, і спортмайдан, і просто майдани для масових гулянь, й читальня, й кілька оркестрів... Але цього не досить для характеристики роботи саду. Всі розваги тут приступні для бюджету трудячого, а найголовніше у виборі їх видко смак. Скажемо театр. Той час, коли клубна сцена була, коли можна так висловитися, власністю халтурників — минув. Тепер закритий театр в профсоюзному саду арена для демонстрації найкращих досягнень театрального майстерства. Трудящий бачив тут вистави одного з кращих московських театрів — театру Революції. Тепер тут грає українська трупа харківського державного театру з солідним репертуаром і акторським складом. Не дивно, що всі вистави цього театру продано профсоюзним організаціям. Далі тут же гастролюватимуть нізка театрів Москви й український театр ім. Шевченка. Шкода лише що не прийдуть театри — ім. Франка і одеський. Не гратимуть ці театри, бо сцена не зовсім пристосована до складних їхніх постановок, а вони тим часом бажали б показати Харкову найкращі свої роботи.

Кіно-театр. Зовсім новий, збудований замість того, що згорів торік. Організатори саду не пошкодували грошей, щоб впорядкувати як слід цей театр і його можна вважати найкращим у Харкові. Великий металевий екран, добра вентиляція, стіни оббиті сукном — все це створює надзвичайно приємне враження. Чудовий оркестр весь час грає підчас демонстрації картин. Треба зазначити, що й ВУФКУ цього року шостає театр не поганими картинками. Коли додати до цього, що картини демонструються двома кіно-апаратами, себ-то перерв між частинами немає — то напевно можна сказати що такий би театр не потану б мати в Харкові і взимку.

Щовечора на клубній естраді (власне теж театр) виступають різні клубні гуртки, що демонструють свої досягнення. Завжди і всюди людей повно. В середньому щодня в саду буває понад 10 тис. чол. Дивуватися цьому не доводиться. Адже в саду все є для глядача.

Але ще є одвідувачі саду, що не завжди цікавляться виставами й розвагами, а приходять, щоб набути собі знання. Для таких сад має добру книгозбірню. Хоча процент україн-

Кіно-театр у Профсоюзному саду.

ської літератури в ній ще невеликий, а проте у організаторів саду є тенденція збільшувати її кількість. Загалом треба вітати ініціативу в справі українзації культурботи. Це здійснюється швидко, але впевнено. Очевидно рік-два існування саду і вся культурбота провадитиметься українською мовою.

Ми не будемо говорити тут про те, що в саду є книжкові кіоски, кілька буфетів, фотографія, толярня, солярій, дупі — це все само собою. Загалом організація саду може бути зразковою для інших міст України і бажано, щоб вони взяли з нього приклад. Адже ще в багатьох, навіть таких великих містах, як Київ та Одеса, культурбота влітку шкутильгає.

Що ж до Харкова, то бажано, щоб він не зупинявся на організації лише одного такого саду. Найголовніше тепер завдання дати такі ж садки на околиці, що на жаль, ще досі не мають культурних розваг. Візьмемо, наприклад, Червонозаводський сад. Він стоїть тепер замкнений — нічого в ньому немає. А тимчасом сад великий і в ньому б можна було щось зробити на зразок Профсоюзного саду. Такі ж садки мають і інші околиці міста. Правда, на це потрібні кошти, але їх якось можна випушкати. Отже останнє побажання — хай Центральний Профсоюзний сад і далі розвивається, хай він буде вогнищем пролетарської культури для широких трудящих мас і в той же час хай він буде зразком того, як треба організувати культурну роботу і розваги влітку для пролетарських мас. Він повинен стати досвідом II, бо вже на 2-й рік свого існування сад досяг значних результатів.

Б. СІМ.

Херсонський археологічний музей

В кучугурах на Херсонщині, поверхня землі, розвіяна вітром, оголила багатий скарб.

Був час, коли авари, що наступали на Візантійську імперію, дійшли майже до самого Константинополя і Візантійський імператор Тіберій відкупився від ворогів великою і багатоту данниною. Є думка, що один з аварів, прочуваючи, мабуть, небезпеку, вирішив сховати тут свою долю данини, шки обставини дозволять знов забрати її з землі. Та йому не довелося вже повернутись до свого скарба, який лише 1300 роками пізніше був виявлений і став мазком Херсонського археологічного музею.

Музей нараховує біля 40 тис. експонатів і являє собою значний інтерес для науки. Його відвідують не тільки українські вчені, а й вчені всього Радянського Союзу. Завдяки різним знахідкам, які зберігаються в музеї, що мають всесвітнє значіння для науки, бували тут і закордонні вчені.

Своє мовчазне оповідання про минуле музей починає з тих далеких часів древності, коли країну населяли величезні мамонти, рештки яких переходяться в музеї. Зуб такої тварини не менши з голову людини, а клик має 20 сантиметрів завширшки та більше метра завдовжки.

Історія людини та його культури на Херсонщині ілюструється великою кількістю експонатів, починаючи від кам'яного молота та сокири, якими він будував своє житло-печеру,

дубини з кам'яним наконечником, якою він боронився від хижаків.

Бронзовий вік має вже більш удосконалені засоби боротьби й виробництва. Тут схороняться препарати цілої ливарні, зробленої з каміння. Їх знайдено біля Херсона і віднесено до періоду за 2000 років до нашої доби. Там же знайдено великого кам'яного ідола. Кілька менших, але таких самих незграбних богів, розташовані біля нього.

Найцікавіші відділи в музеї: античний, скифо-сарматський, татарський, турецький, запорізький та інші.

Бронзові племи, мідяні каски, панцирі, шити, важкі й великі кинжалі та прекрасні художні зразки різби та малювання — спогляди про колишнє панування древніх греків на берегах Херсонщини.

Біля Бугської бухти ними було закладено місто Ольвію. Багато цінних експонатів знайдено там. Монети, пам'ятники, кам'яні дошки з відновленими літерами — про Візантію.

Зброя та пограбовані коштовності свідчать про навалу диких племен. Кольчуги, залізні лати, ножі, кинжалі, кіньська зброя — залишилися від всеруйнувочого потоку татарських орд.

Українсько-запорізький відділ розповідає про боротьбу запоріжців з царськими поміщиками, з польською шляхтою, з татарами та турками, про творчість запоріжців, що жили на Херсонщині. Тут і картини запорізьких художників і вірші їхні, і зброя: турецькі ятагани, шаблі, кинжалі, пістолі, рушніці то-що.

В одній з вітрин — коштовні речі поміщиків, а поруч важкі залізні кайдани колишнього каторжного централу в Херсоні... Далі йдуть експонати за часів революції.

Цей музей — один з найстаріших провінційних музеїв — являє собою наукову цінність для всієї країни, і величезне культурне значіння для округи. Щороку його відвідують до 25 тис. чол., в ньому були майже всі робітники Херсонщини, різні екскурсії, учні.

Історія ж його існування трохи випадкова: в 80-х роках минулого століття до місцевих органів влади стали надходити заяви про різні археологічні знахідки в кучугурах. Почала складатися думка про доцільність організації музею. Лише в 1890 р. місцева влада розкачалася та... було споруджено велику коробку, в якій почали складати знахідки. Під коробка рахувалася за Херсонським статистичним комітетом. Однак, через деякий час в цій коробці неможливо було вже вмістити всі знахідки. Клепощани відомого археолога Степановського, що робив на Херсонщині розкопки, та фундатора й керівника надалі музею В. І. Гошкевича, щоб під музей дали приміщення, не закінчилися успішно. Фундаторові його довелося розташувати музей у власній квартирі. Кількома роками пізніше для музею було відведено дві кімнати в громадській книгозбірні, але й там музейна робота не мала змоги як слід розгорнутись. Лише в 1909 р. музей одержав знову розташуватися в окремому двоковерхньому будинку. Тепер робота його стоїть на твердому ґрунті.

Д. ВАР.

Фотографія

Д. БАТЮН. П'ять народних пісень для мішаного хору. ДВУ, 1928 р. 14 нотн. стор. Ц. 60 коп.

Пісні справляють, загалом, привне враження. Автор змагається дати поліфонію в народному її характері і досягає достатнього хисту; а це ж буває далеко не завжди—часто ми маємо псевдонародні твори, підробку під народний стиль. П. Батюк знає народну пісню, знає, що і як звучатиме в хорі. Почувається, правда, нерівність в техніці письма і в нього. Щоб досягти більшого контрасту, можна було б включити в збірничок одну-дві пісні іншого настрою. Від цього збірник лише виграв би. В усякому разі він заслуговує на поширення серед хорових колективів. Видано його непогано. Ціна приступна.

С. ДРЕМЦОВ. Пісня для мішаного хору. Слова В. Сосюра. ДВУ, 1928 р. 2 нотн. стор. Ціна 25 коп.

Цей маленький хор безперечно ввійде в репертуар численних хорових гуртків. Він добро звучить. Музику скрізь ув'язано з текстом. Голоси викладено цікаво для даної групи виконавців, сфера вокального акомпаніменту позначена, хор поліфонічний. Куплетна форма не аніжує загального враження через наявність контрастних епізодів. Для виконання хор непоганий. Видано зелоуро. Ціна дуже приступна.

Л. РЕВУЦЬКИЙ. Галицькі пісні. Вип. 1-й. Музична бібліотека № 8. Книгоспілка. 1928 р. 20 нотн. стор. 4 стор. стаття і примітки. Редакція Д. Ревуцького. Ц. 2 крб. 25 коп.

1. «Червона ружа трояка». Дуже стисле і економне письмо, що досягає високого художнього ефекту. Чудовий канон у відтраві, в гармонію, в четвертому такті канону, що віддихає його.

Компактна і дивно ясна думка, (характерна властивість творчості Д. Ревуцького) фактура № 2-го, «Ой, сусідко, сусідко», з угорського характеру темою. У вступі до цієї пісні почувається, на нашу думку, хроматика, навіяна Масковським, так само як і, наприклад, у фразі «Ой, вітроньку, вітроньку», в № 3 того ж збірника.—(пісня «Я в кватиронці сижу»... Стор. 8). Остання повна проникливої лірики, глибоко людського почуття. № 4-й, пісня «Моя мила, премила», цікавий своєю тріохактовою симетрією, що справляє враження незначних додаткових тактів. Складний ритм глибоко обгрунтовано. Немає нічого надуманого, нічого вигадливого, і ритмічну структуру сприймається легко і переконуюче. Такий же цікавий ритм і в останній по ряду піснях—«На вулиці скрипка грає»... (№ 5). Метродія містить у собі додатковий такт, після 1-х тактів, потім—після 2 тактів, далі відтравує два такти, що їх бракує (до 4). Дуже виразний № 6, «Я би прийшла карта»... В цій пісці, як і в усіх інших, почувається органічне тяжіння автора до оркестрового вираження своєї музичної думки. Музичну фактуру викладено досить фортепіанно, але в той же час у ній немає поверхової фортепіанної обігнаності, фортепіанних умовностей. Все глибоке, все актуальне, все звучить симфонічно. В основі всього письма закладено формальне майстерство, що піде не відстає від інтуїції величезного художника, який найглибше почуває те, що він пише. Якщо музика відбиває духовну організацію її творця, то, треба гадати, що в особі нашого автора ми маємо музику, навішеного найглибшим почуттям людськості, музику-мораліста.

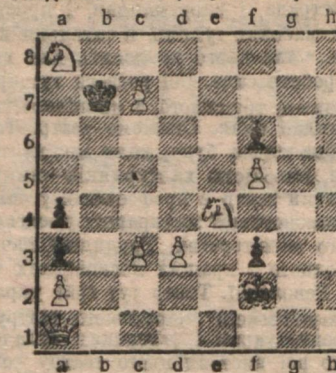
Маршеподібна музика №№ 7-8—«Ох і зажурились стрільці січові»... і «Іхав стрілець на війноньку»—мужня, суворі; сумові протиставляється змагання до боротьби, до перемоги. Загалом, перший випуск галицьких пісень, що вийшов у світ, треба вважати, в повному розумінні цього слова, за визначне явище в сучасній українській музиці. З величезним інтересом доводиться чекати на другий випуск галицьких пісень. Збірник, що його ми рекомендуємо, заслуговує на найбільше поширення серед музик України, і за кордоном його треба демонструвати, як значне творче досягнення сучасної української музики. Л.

Шахи й шашки

За редакцією І. Л. Янушпольського.

9 червня 1923 року.

Завдання № 10, Ц. Найнера.

Білі—Кр f2 Фa1 Кa8 п. a2, c3, c7, f5... (7)

Чорні—Кр b7 п. a3, a4, f3, f6, ... (5)

Мат за 3 ходи.

Розв'язання завдань, надрукованих у №№ 7, 9, 11, 14 «Культура і Побут».

Завдання № 3. Херлея 1. Фh3—c8.

Завдання № 4. Більямса 1. Kb3—d2.

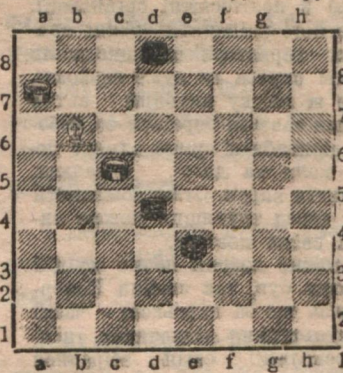
Завдання № 5. Огрефа 1. Th8—g8 Kh6—g3 2. Ch7—f3 1.. Kh6—f7 2. Tg8—g2 1... Kg4 2. T:g4

Завдання № 6. Бруннера 1. Кр b6—a7

Етюд № 3. Гордіна 1. Dd8—c7 f4—e3 2. Dc7—g3 e3—d2 3. Df6—c3 1 4. Dg3—e5

Етюд № 4. Гергогліфа 1. Dh8—b2 Dd7—b8 2. h6—g7 c7—b6 3. a5: c7 Db8: a1 4. g7—h8 D.

Етюд № 10. Л. Дененбург.

Білі—Дамки b6 шашки a7 c5... (3)

Чорні—Шашки d4, d8, e3... (3)

Білі випають.

ХРОНІКА.

28 травня в Одесі почалися розіграші Всеукраїнських чемпіонатів по шахах і шашках. Із Харків беруть участь т.т. Григоренко, Кирилов, Орделі і Тесленко по шахах, Бакуменко, Ілінський, Кролевецький і Романов по шашках. Стан турнірів після 9-го туру: Погребиський—Київ—6½ і 1 незак., Вільнер і Кірилов по+6½.

У турнір-чемпіонаті по шашках після 10-го туру на 1-м місці Романов—Харків.

Чемпіонат Москви по шахах закінчився перемогою Берлінського, а у Ленінграді—Рабиновича.

На початку липня у Москві відбудеться розіграш турніру по шахах Шайнтерну. Сила команд буде відомий на початку турніру.

Експедиція письменників до виробничих районів

За останні роки виявилася велика потреба організації подорожі українських письменників в робітничі центри.

Такі подорожі вже було організовано за ініціативою робітничої газети «Пролетар» у поїздженні з НКОсвіти та Культвідділом ВУРС'а до Ліворіжжя, Артемівського і Сталіна.

Ці подорожі викликали величезну зацікавленість з боку широких робітничих мас української письменності і поширили вплив української культури на робітництво.

Народний Комисар Освіти т. Скрипник від-

значивши ініціативу ролі в цій справі робітничої газети «Пролетар» і зокрема її редакторів. Лівшиця визнає за доцільне скликати при НКО нараду в справі дальшої організації подорожів українських письменників до робітничих районів у складі заст. Народного Комисара Освіти і голови всеукраїнського т-ва культурного зв'язку з-закордоном тов. Полоцького, зав. культвідділом ВУРС тов. Рабичева, редактора газети «Пролетар» тов. Лівшиця, зав. УЧО, зав. Агітпроп ЦК т. т. Маркитана і Подольського та зав. Культвідділом ВУРСів гірників, металістів та хеміків.

Мистецька хроніка

— Експедиція до Туреччини. Асоціація Сходознавства цього року має влаштувати наукову експедицію до Туреччини. В експедиції візьмуть участь акад. Кримський, проф. Козма, проф. Янкович та інші.

— Всеукраїнська Академія Мистецтва. При Київському художньому інституті утворено комісію, що розробляє проект реорганізації художнього інституту на Всеукраїнську Академію Мистецтва. За проектом при Академії буде художній інститут і науково-дослідні катедри в галузі мистецтвознавства.

— ОСМУ. 20 травня закінчився перший з'їзд Об'єднання Сучасних Митців України, в якому взяли участь представники різних художніх об'єднань та НКО. З'їзд переглянув основні засади організації і накреслив шляхи дальшої мистецької роботи. При художньому

Об'єднанні почала працювати виробнича рада, що має налагодити зв'язок з громадськими і культурними установами.

— Всеукраїнське етнографічне т-во. Після реорганізації т-во дуже поширило обсяг своєї роботи. З т-вом листуються тепер понад 100 кореспондентів і воно керує роботою 100 етнографічних гуртків. Найбільш охоплено етнографічною роботою Поділля, свідки надсилаються до т-ва колекції зразків народного мистецтва. З Чернігівщини й Київщини надійшли важливі матеріали що до народної тематики.

— Фільм про Український Червоний Хрест. ВУФКУ закінчило знімати хронікальний фільм про Український Червоний Хрест. Фільм цей має на меті показати трудящим України як працює УЧХ. Керував зйомками цього фільму Загорський.